

ÓBUDAI EGYETEM
KANDÓ KÁLMÁN VILLAMOSMÉRNÖKI KAR
AUTOMATIKA INTÉZET

Dr. Iváncsyné Csepesz Erzsébet

ELEKTRONIKA

1. Analóg jelek erősítésének alapfogalmai.

2. Lineáris erősítők.

BUDAPEST, 2015.

1. ANALÓG JELEK ERŐSÍTÉSÉNEK ALAPFOGALMAI

Az erősítők olyan elektronikus áramkörök, amelyek a fogyasztó felé nagyobb teljesítményt képesek leadni, mint amekkora a meghajtó hálózathoz felvesznek. Az erősítők nem energiatermelők, működtetésükhöz tápegységre van szükség. A kimeneten a bemenethez viszonyított többleteljesítményt a tápegység teljesítményéből alakítják át. A teljesítmény átalakításhoz aktív vezérelt generátor jellegű alkatrészt kell alkalmazni, mint pl. bipoláris tranzisztor, térvezérlésű tranzisztor, stb.

Az erősítők lineáris négyfókusznak tekinthetők, amelyek a bemenet felől passzív elemmel, a kimeneti oldalon pedig az aktív alkatrész miatt feszültség, vagy áram generátorral helyettesíthetők.

1.1. AZ ERŐSÍTŐK OSZTÁLYOZÁSA

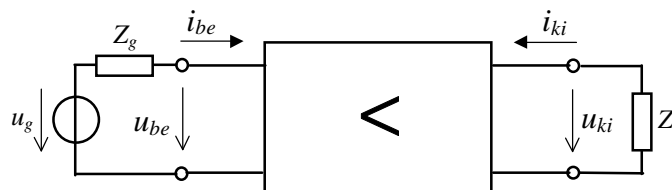
Az erősítőket többféle szempont szerint lehet csoportosítani. Az egyik lehetséges csoportosítás az alábbi:

- a) Kivezérlés szerint:
  - kisjelű vagy lineáris erősítők,
  - nagyjelű vagy teljesítményerősítők.
- b) Felépítés szerint:
  - aszimmetrikus erősítők,
  - szimmetrikus erősítők.
- c) Működési frekvenciatartomány szerint:
  - váltakozófeszültségű (AC) erősítők,
  - egyenfeszültségű (DC) erősítők.

Az erősítők mindig adott lezárásokkal működnek. A lezárás az erősítő kapcsaira csatlakozó hálózat. A bemeneti oldal lezárása a meghajtó hálózat, a jelforrás vagy generátor. Ez a lezárás mindig aktív. A kimeneti oldal lezárása a terhelés, a fogyasztó, ez a lezárás általában passzív.

1.2. ERŐSÍTŐJELLEMZŐK

Az erősítők jellemzésére az üzemi erősítőjellelmezők alkalmazhatók. Az üzemi körülményeket a lezárások, vagyis az u_g feszültségű és Z_g impedanciájú jelforrás és a Z_t impedanciájú terhelés jelenti.

1.1. ábra. Az erősítő lezárásai.

Bemeneti impedancia az erősítő bemenetét jellemző impedancia, amely ugyanakkora teljesítményt vesz fel a jelforrásból, mint az erősítő, Z_t terhelő impedancia mellett.

$$Z_{be} = \frac{u_{be}}{i_{be}} [\Omega] \quad (1.1)$$

A bemeneti impedancia értékének nagyinak kell lennie, hogy ne terhelje a meghajtó áramkört: $Z_{be} \gg Z_g$.

Kimeneti impedancia az erősítő kimenetét helyettesítő aktív, vezérelt generátor belső impedanciája.

$$Z_{ki} = -\frac{u_{kiü}}{i_{kir}} [\Omega] \quad (1.2)$$

$u_{kiü}$: az erősítő kimeneti kapcsainak üresjárási feszültsége, ilyenkor a Z_t terhelő impedancia végtelen nagy,

i_{kir} : az erősítő kimenetének rövidzárási árama, ilyenkor a Z_t terhelő impedancia nulla.

A negatív előjel a felvett mérőirányok miatt szükséges.

A kimeneti impedancia definíciója nem alkalmas Z_{ki} mérésére, mivel az erősítők kimenete többnyire feszültséggenerátoros jellegű, amely a rövidzáráskor károsodik. Ha az erősítő kimenete nem terhelhető szélsőségesen, akkor két különböző, ismert nagyságú terhelésnél, változatlan bemeneti vezérlés mellett végzett kimeneti feszültség, vagy áram méréssel lehet a kimeneti impedanciát meghatározni.

A terhelésen az erősítőnek legtöbbször feszültséget kell biztosítania, ezért a kimeneti impedanciának lényegesen kisebbnek kell lennie, mint a terhelő impedancia: $Z_{ki} \ll Z_t$.

Erősítésjellemzők a kimeneti és bemeneti jelek hányadosaként írhatók fel, tehát egységnyi bemeneti jel változásához tartozó kimeneti jelváltozás.

Feszültségerősítés: egységnyi bemeneti feszültség változáshoz tartozó kimeneti feszültség változás.

$$A_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}}, \quad (1.3)$$

viszonyszám, dimenziója nincs.

Használható a logaritmikus feszültség viszony is, dimenziója a dB (decibel). Mivel a kimeneti és bemeneti feszültség viszony általános esetben komplex, ezért a logaritmikus viszony csak abszolút értékekre definiálható.

$$A_u [dB] = 20 \lg \frac{|u_{ki}|}{|u_{be}|} = 20 \lg |A_u| \quad (1.4)$$

Áramerősítés: egységnyi bemeneti áram változáshoz tartozó kimeneti áram változás.

$$A_i = \frac{i_{ki}}{i_{be}} \quad (1.5)$$

viszonyszám, dimenziója nincs.

Erősítő impedancia (transzfer impedancia): egységnyi bemeneti áram változáshoz tartozó kimeneti feszültség változás.

$$A_Z = \frac{u_{ki}}{i_{be}} [\Omega]. \quad (1.6)$$

Erősítő admittancia (erősítőmeredekség): egységnyi bemeneti feszültség változáshoz tartozó kimeneti áram változás.

$$A_Y = \frac{i_{ki}}{u_{be}} [S]. \quad (1.7)$$

Teljesítményerősítés: egységnyi bemeneti teljesítményváltozáshoz tartozó kimeneti teljesítményváltozás.

$$A_p = \frac{p_{ki}}{p_{be}} = |A_u||A_i|, \quad (1.8)$$

viszonyszám. A teljesítményerősítés is megadható *dB*-ben kifejezve:

$$A_p [dB] = 10 \lg |A_u||A_i|, \quad (1.8)$$

Az üzemi erősítőjellemzők általános esetben frekvenciafüggő, komplex mennyiségek. Meghatározható azonban egy olyan frekvenciatartomány, ahol ezek a jellemzők valós mennyiségeknek tekinthetők, amire a jellemzők jelölése is utal:

$$A_Z = A_R, \quad A_Y = A_S, \quad Z_{be} = R_{be}, \quad Z_{ki} = R_{ki}.$$

A kimeneti impedancia kivételével bármely erősítőjellemző számítható a bemeneti impedancia, a terhelő impedancia és valamelyik erősítésjellemző, például a legegyszerűbben mérhető feszültségerősítés ismeretében.

Példa: a) Az A_u feszültségerősítés, a Z_{be} bemeneti impedancia és a Z_t terhelő impedancia ismeretében határozza meg az A_i áramerősítési tényező értékét!

$$A_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}} = \frac{-i_{ki} Z_t}{i_{be} Z_{be}} = -A_i \frac{Z_t}{Z_{be}}, \quad A_i = -A_u \frac{Z_{be}}{Z_t}.$$

b) Az A_Z erősítő impedancia, a Z_{be} bemeneti impedancia és a Z_t terhelő impedancia ismeretében határozza meg az A_Y erősítő admittancia értékét!

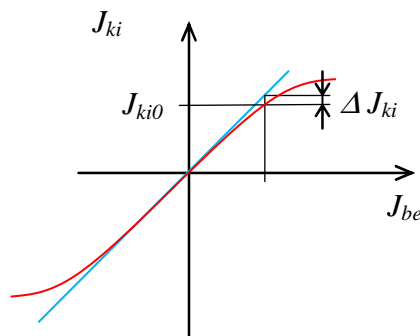
$$A_Z = \frac{u_{ki}}{i_{be}} = \frac{-i_{ki} Z_t}{\frac{u_{be}}{Z_{be}}} = \frac{-i_{ki}}{u_{be}} Z_t Z_{be} = -A_Y Z_t Z_{be}, \quad A_Y = \frac{-A_Z}{Z_t Z_{be}}.$$

A negatív erősítés fizikailag azt jelenti, hogy a bemeneten lévő, adott irányú változás a kimeneten a bemenetihez viszonyítva ellentétes értelmű változást, fázis-

fordítást okoz. Az A_u és A_z mindig azonos, az A_i és A_Y velük mindig ellentétes előjelűek.

1.2.1. Az erősítők transzfer karakterisztikája

A *transzfer karakterisztika* az erősítő kimeneti és bemeneti jele közötti kapcsolatot adja meg grafikus formában. Lineáris erősítő esetén a transzfer karakterisztika ideális esetben állandó meredekségű egyenes.

1.2. ábra. Transzfer karakterisztika.

A valóságos erősítő transzfer karakterisztikája eltér az egyenestől, de általában kijelölhető a karakterisztikán egy olyan nyugalmi pont (munkapont), amely környezetében adott jelszint esetén a tényleges karakterisztika egyenes szakasszal helyettesíthető. A valóságos karakterisztika ideálistól való eltérését a linearitási hiba adja meg. A linearitási hiba egyik lehetséges értelmezése a *relatív linearitási hiba*.

$$h = \frac{\Delta J_{ki}}{J_{ki0}} \quad (1.9)$$

A relatív linearitási hiba értékéből következtetni lehet a kimeneti jel alakjának a bemeneti jelalakhoz viszonyított eltérésére, a kimeneti jel torzítására.

A Fourier tétel szerint a periodikus jelek felírhatók különböző amplitúdójú szinuszos és koszinuszos tagok összegeként, amely tagok frekvenciái a periodikus jel frekvenciájának egész számú többszörösei. A periodikus jel frekvenciájával megegyező frekvenciájú összetevő az alapharmonikus, a többszörös frekvenciájú tagok a felharmonikusok.

A bemeneti jel gyakran szinusz alakú, a nemlineáris transzfer karakterisztika miatt a kimeneti jel azonban eltér a szinuszostól. A kimeneti jel annál jobban eltér a bemeneti szinuszos jelalaktól, minél több tag, felharmonikus összegéből állítható elő a kimeneti jel függvénye.

$$J_{ki} = J_0 + J_1 \cos \omega t + J_2 \cos 2\omega t + \dots + J_n \cos n\omega t \quad (1.10)$$

A teljes harmonikus torzítási tényező a felharmonikusok teljesítményének és az alapharmonikus teljesítményének arányából vont négyzetgyök. A teljesítmény felírható $P = K \cdot J^2$ formában, ahol K állandó, a J jel pedig feszültség vagy áram lehet, tehát $P = \frac{U^2}{R}$, vagy $P = R \cdot I^2$. Így a teljes harmonikus torzítási tényező megadható az amplitúdók négyzetösszegeinek felhasználásával is:

$$THD_U = \sqrt{\frac{U_2^2 + U_3^2 + \dots + U_n^2}{U_1^2}}, \quad (1.11)$$

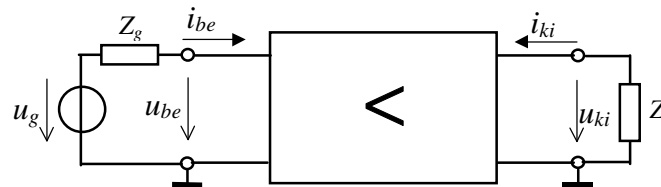
ahol U_1 az alapharmonikus feszültség amplitúdója, az $U_2, U_3, \dots, U_n$ a felharmonikus feszültség amplitúdók.

2. LINEÁRIS ERŐSÍTŐK

Lineáris az erősítő, ha a bemeneti és a kimeneti jelek közötti kapcsolat lineáris egyenletrendszerrel leírható. Ez a feltétel általában a jelek egy bizonyos tartományára, a lineáris tartományra teljesül. A lineáris tartományban alkalmazható a szuperpozíció elve.

2.1. ASZIMMETRIKUS ERŐSÍTŐK

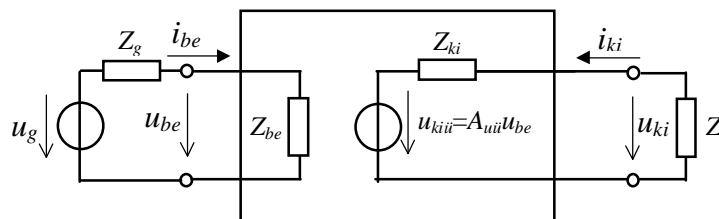
Ha az erősítőt tápláló jelforrás és az erősítő terhelésének egyik pontja egyaránt nulla potenciálon van (földelt), akkor olyan erősítő alkalmazható, amelynek a földelt bemeneti és a szintén földelt kimeneti pontja összeköthető, így az erősítő három különböző kivezetéssel rendelkezik. Ezt az erősítőt *aszimmetrikus erősítőnek* nevezik.

2.1. ábra. Az aszimmetrikus erősítő blokkvázlata.

Az aszimmetrikus erősítők az üzemi erősítőjellemzők segítségével, a belső felépítéstől függetlenül, helyettesítő képpel jellemezhetők. Az erősítő bemenete passzív, a kimenete aktív, így a kimenet vezérelt generátornak tekinthető. A vezérelt generátorok négy lehetséges változata miatt az aszimmetrikus erősítők négyféle helyettesítő képpel modellezhetők.

a) A kimenet helyettesítése feszültségvezérelt feszültséggenerátorral

2.2. ábra. Az aszimmetrikus erősítő üzemi helyettesítő képe feszültségvezérelt feszültséggenerátorral.

Az erősítő üresjárási feszültségerősítése:

$$A_{uii} = \frac{u_{kii}}{u_{be}}. \quad (2.1)$$

Az erősítő u_{ki} kimeneti feszültsége a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel:

$$u_{ki} = u_{kii} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.2)$$

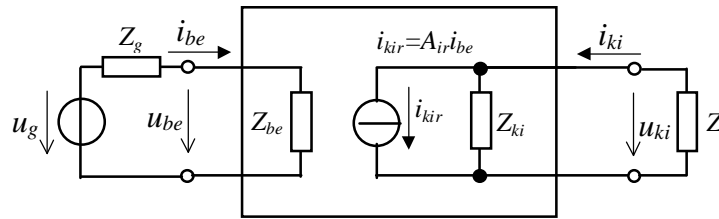
A 2.1 összefüggés alapján u_{kii} értékét a 2.2 összefüggésbe behelyettesítve:

$$u_{ki} = A_{uii} u_{be} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.3)$$

Az erősítő A_u feszültségerősítése a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel:

$$A_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}} = \frac{A_{uii} u_{be} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}}{u_{be}} = A_{uii} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.4)$$

b) A kimenet helyettesítése áramvezérelt áramgenerátorral

2.3. ábra. Az aszimmetrikus erősítő üzemi helyettesítő képe áramvezérelt áramgenerátorral.

Az erősítő rövidzárási áramerősítése:

$$A_{ir} = \frac{i_{kir}}{i_{be}}. \quad (2.5)$$

Az erősítő i_{ki} kimeneti árama a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel:

$$i_{ki} = i_{kir} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t}, \quad (2.6)$$

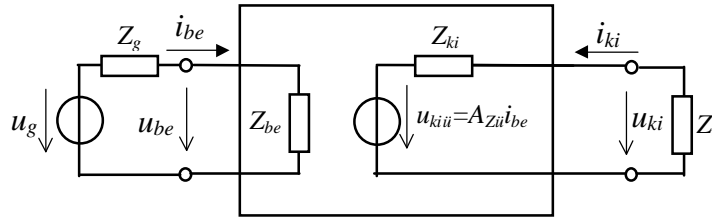
$$i_{ki} = A_{ir} i_{be} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.7)$$

Az erősítő A_i áramerősítése a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel:

$$A_i = \frac{i_{ki}}{i_{be}} = \frac{A_{ir} i_{be} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t}}{i_{be}} = A_{ir} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.8)$$

c) A kimenet helyettesítése áramvezérelt feszültséggenerátorral

2.4. ábra. Az aszimmetrikus erősítő üzemi helyettesítő képe áramvezérelt feszültséggenerátorral.

Az erősítő üresjárási erősítőimpedanciája:

$$A_{Zü} = \frac{u_{kiü}}{i_{be}}. \quad (2.9)$$

Az erősítő u_{ki} kimeneti feszültsége a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel:

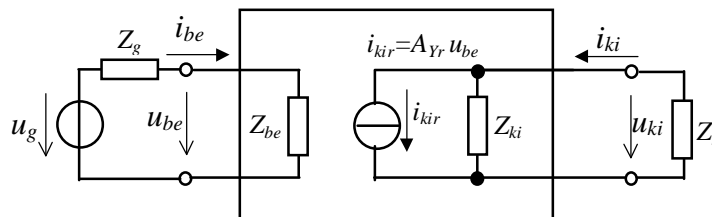
$$u_{ki} = u_{kiü} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}, \quad (2.10)$$

$$u_{ki} = A_{Zü} i_{be} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.11)$$

Az erősítő A_Z erősítő impedanciája a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel:

$$A_Z = \frac{u_{ki}}{i_{be}} = \frac{A_{Zü} i_{be} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}}{i_{be}} = A_{Zü} \frac{Z_t}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.12)$$

d) A kimenet helyettesítése feszültségvezérelt áramgenerátorral

2.5. ábra. Az aszimmetrikus erősítő üzemi helyettesítő képe feszültségvezérelt áramgenerátorral.

Az erősítő rövidzárási erősítő admittanciája:

$$A_{Yr} = \frac{i_{kir}}{u_{be}}. \quad (2.13)$$

Az erősítő i_{ki} kimeneti árama a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel:

$$i_{ki} = i_{kir} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t}, \quad (2.14)$$

$$i_{ki} = A_{Yr} u_{be} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t}. \quad (2.15)$$

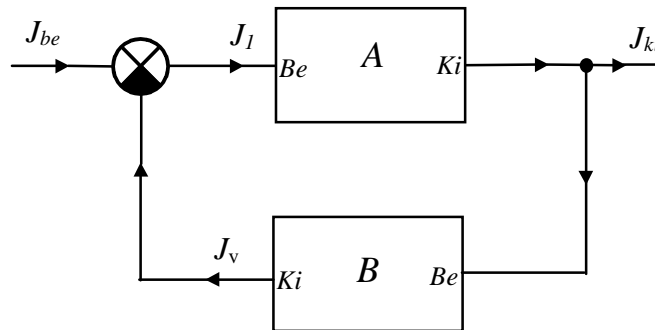
Az erősítő A_Y erősítő admittanciája a helyettesítő kép alapján Z_t terheléssel az

$$A_Y = \frac{i_{ki}}{u_{be}} = \frac{A_{Yr} u_{be} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t}}{u_{be}} = A_{Yr} \frac{Z_{ki}}{Z_{ki} + Z_t} \quad (2.16)$$

összefüggéssel határozható meg.

2.1.1. Az erősítők visszacsatolása

A visszacsatolás elve: az erősítő kimenetéről a kimeneti jellel arányos jelet a bemenetre visszavezetve, majd azt a bemeneti jellel összegezve az erősítők tulajdonságai megváltoztathatók.

2.6. ábra. A visszacsatolt erősítő tömbvázlata.

Pozitív a visszacsatolás, ha az összegzés által a bemeneti jel nagyobb lesz.

Negatív a visszacsatolás, ha az összegzés által a bemeneti jel kisebb lesz.

2.1.1.1. A visszacsatolt erősítő eredő erősítésének meghatározása

A visszacsatolt erősítő tömbvázlata látható a 2.6. ábrán.

Az A -val jelölt tömb a visszacsatolatlan erősítő, üzemi erősítőjellemzője: A .

A B -vel jelölt tömb a visszacsatoló hálózat, üzemi erősítőjellemzője: B .

J_{be} a visszacsatolt rendszer bemeneti jele.

J_{ki} a visszacsatolt rendszer kimeneti jele, amely megegyezik a B visszacsatoló hálózat bemeneti jelével is.

J_v a B visszacsatoló hálózat kimeneti jele, a visszacsatolt jel.

A körrel jelölt tömb a különbségképző, amelynek J_{be} és J_v a bemeneti jelei.

J_1 a különbségképző kimeneti jele, amely az A erősítő bemeneti jele is.

$$J_1 = J_{be} - J_v. \quad (2.17)$$

A tömbvázlaton a nyilak a jelhaladás irányát jelzik.

A visszacsatolt jel a visszacsatoló hálózat bemenetére kerülő kimeneti jellel arányos:

$$J_v = BJ_{ki}. \quad (2.18)$$

A kimeneti jel a visszacsatolatlan erősítő bemeneti jelével arányos:

$$J_{ki} = AJ_1. \quad (2.19)$$

A megfelelő helyettesítés és rendezés után a kimeneti jel felírható a

$$J_{ki} = A(J_{be} - J_v) = A(J_{be} - BJ_{ki}) \quad (2.20)$$

alakban.

A visszacsatolt rendszer eredő erősítése:

$$A' = \frac{J_{ki}}{J_{be}} = \frac{A}{1 + AB} \quad (2.21)$$

összefüggéssel adható meg. A visszacsatolás mértékét az erősítőjellel megváltozásának mértéke adja meg:

$$\frac{A'}{A} = 1 + AB. \quad (2.22)$$

Az A erősítő bemenetétől a B erősítő kimenetéig felírt erősítés:

$$\frac{J_v}{J_1} = \frac{BJ_{ki}}{J_1} = \frac{BAJ_1}{J_1} = AB = H. \quad (2.23)$$

A $H = AB$ szorzat a „felnyitott” kör eredő erősítésének a (-1) -szerese, a *hurokerősítés*, vagy másképpen *körerősítés*.

Valós átvitelű hálózatok esetén a hurokerősítés értéke meghatározza a visszacsatolás típusát.

Ha $H > 0$, *negatív* a visszacsatolás, mert a J_{be} és a J_v jel egyező fázisú, a különbségképzés miatt J_{be} jelből levonódik a J_v jel, így J_1 kisebb lesz J_{be} jelnél.

Ha $H < 0$, *pozitív* a visszacsatolás, mert A és B előjele ellentétes, J_1 és J_v ellentétes fázisú, a különbségképzés miatt a J_{be} jelhez hozzáadódik a J_v jel, így J_1 nagyobb lesz J_{be} -nél.

Ha $H = -1$, *önfenntartó gerjedés*, mert J_v a különbségképző után fázisra és amplitúdóra is megegyezik azzal a J_1 jellel, amely őt létrehozta, tehát J_{be} jel nélkül is állandó a kimeneti jel.

Ha $H < -1$, *növekvő amplitúdójú gerjedés*.

2.1.2. A visszacsatolás alaptípusai

Az erősítők jelei áram- vagy feszültségjelek lehetnek, ezért a visszacsatolt jel is áram, vagy feszültség, amely a kimeneti árammal, vagy a kimeneti feszültséggel arányos. Ezek alapján a visszacsatolásnak négy alaptípusa különböztethető meg:

- a)* a kimeneti feszültséggel arányos feszültség visszacsatolás
- b)* a kimeneti árammal arányos feszültség visszacsatolás
- c)* a kimeneti feszültséggel arányos áram visszacsatolás
- d)* a kimeneti árammal arányos áram visszacsatolás.

A visszacsatolt rendszerben a különbségképző általában nem külön elem, mert vagy feszültségek, vagy áramok különbségét kell képezni, amely a kapocspárok soros, vagy párhuzamos kapcsolásával megvalósítható. A visszacsatolás típusának elnevezésében az első tagban a különbségképzést megvalósító kapcsolat szerepel (soros vagy párhuzamos), míg a szóösszetétel másik tagja a kimenetről visszavezetett jel neve (feszültség vagy áram).

A visszacsatolással szemben támasztott követelmények: a visszacsatoló tag lehetőség szerint minél jobban közelítse meg az ideális visszacsatoló tag ismérveit.

Az ideális visszacsatoló tag

- nem terheli az *A* erősítő kimenetét,
- ideális generátorként működik, az *A* erősítő bemenete nem terheli a *B* erősítő kimenetét,
- visszahatásmentes.

A visszacsatoló hálózat jellemzői:

- $B_u = \frac{u_v}{u_{ki}}$ feszültségátvitel

- $B_i = \frac{i_v}{i_{ki}}$ áramátvitel

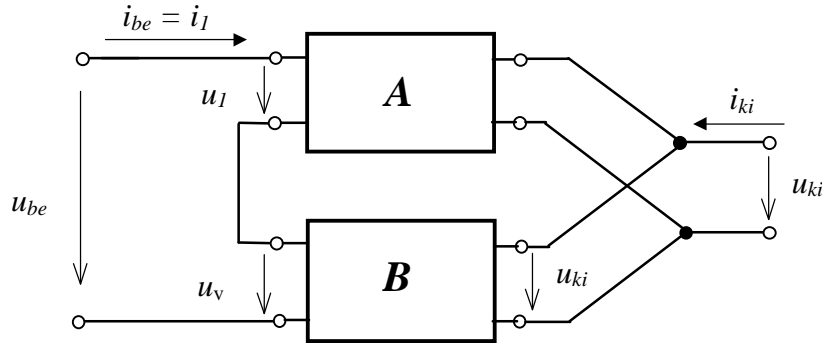
- $B_z = \frac{u_v}{i_{ki}}$ átviteli impedancia

- $B_y = \frac{i_v}{u_{ki}}$ átviteli admittancia.

a) Soros feszültség visszacsatolás — a kimeneti feszültséggel arányos feszültség visszacsatolás

A kimeneti feszültséggel arányos feszültséget párhuzamos kapcsolással lehet a visszacsatoló tag bemenetére visszavezetni.

A visszacsatolt jel feszültség, ezt kell a bemeneti feszültséggel összegezni a kapcsolók soros kapcsolásával.

2.7. ábra. A soros feszültség visszacsatolás tömbvázlata.

Az A erősítő és a B visszacsatoló tag átviteli jellemzőinek ismeretében meghatározható a rendszer *célszerű hurokerősítése*.

Az A erősítő kimeneti feszültsége az u_I feszültséggel arányos: $u_{ki} = A_u u_I$, így a feszültségerősítése:

$$A_u = \frac{u_{ki}}{u_I}. \quad (2.24)$$

A visszacsatoló hálózat u_v feszültsége a kimeneti feszültséggel arányos: $u_v = B_u u_{ki}$, így a feszültségerősítése:

$$B_u = \frac{u_v}{u_{ki}}. \quad (2.25)$$

A célszerű hurokerősítés:

$$H = A_u B_u. \quad (2.26)$$

A bemeneti feszültségkülönbség képzés miatt a meghajtó generátor csak feszültség generátor lehet, így mindazon erősítésjellemzőkre *hatástalan* a visszacsatolás, amelyekben az i_{be} *bemeneti áram* szerepel. (A soros visszacsatolás nem befolyásolja az erősítő bemeneti áramát: $i_{be} = i_I$.) Ilyen erősítésjellemző az A_i áramerősítés és az A_Z erősítő impedancia:

$$A'_i = \frac{i_{ki}}{i_{be}} = A_i, \quad (2.27)$$

$$A'_Z = \frac{u_{ki}}{i_{be}} = A_Z. \quad (2.28)$$

A soros feszültség visszacsatolás *megváltoztatja a feszültségerősítés és az erősítő admittancia jellemzőket*.

A feszültségerősítés:

$$A'_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}}. \quad (2.29)$$

A bemenetre felírt hurokegyenlet alapján:

$$u_{be} = u_l + u_v. \quad (2.30)$$

Behelyettesítve a 2.29 egyenletbe:

$$A'_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}} = \frac{u_{ki}}{u_l + u_v}. \quad (2.31)$$

Mivel $u_v = B_u u_{ki}$, ezért az egyenlet tovább alakítható:

$$A'_u = \frac{u_{ki}}{u_l + u_v} = \frac{u_{ki}}{u_l + B_u u_{ki}}. \quad (2.32)$$

A kimeneti feszültség $u_{ki} = A_u u_l$, tehát

$$A'_u = \frac{u_{ki}}{u_l + A_u B_u u_l} = \frac{u_{ki}}{u_l (1 + A_u B_u)} = \frac{A_u}{1 + A_u B_u}. \quad (2.33)$$

Az erősítő admittancia változása a visszacsatolás hatására:

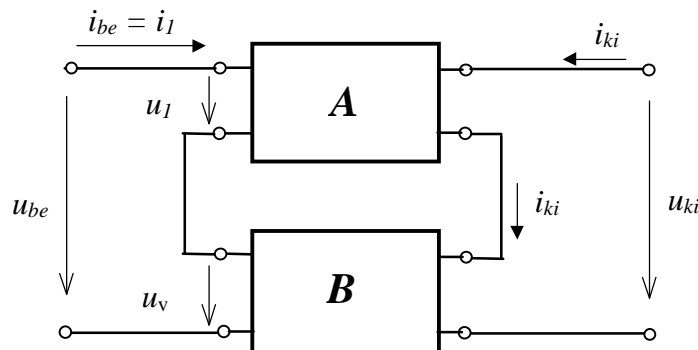
$$A'_y = \frac{i_{ki}}{u_{be}} = \frac{i_{ki}}{u_l + u_v} = \frac{A_y}{1 + A_u B_u}. \quad (2.34)$$

A visszacsatolt rendszer eredő feszültségerősítése a visszacsatolás $(1+H)$ mértékének megfelelően csökken.

b) Soros áram visszacsatolás — a kimeneti árammal arányos feszültség visszacsatolás

A B visszacsatoló tag bemenetére az i_{ki} kimeneti áramot kell visszavezetni, ez az A erősítő kimenetének és a B erősítő bemenetének soros kapcsolásával valósítható meg.

A visszacsatolt jel ebben az esetben is feszültség, ezt kell a bemeneti feszültséggel összegezni a kapocspárok soros kapcsolásával.

2.8. ábra. A soros áram visszacsatolás tömbvázlata.

Az A erősítő i_{ki} kimeneti árama az u_1 bemeneti feszültséggel arányos: $i_{ki} = A_Y u_1$.

Az A erősítő erősítő admittancia jellemzője:

$$A_Y = \frac{i_{ki}}{u_1}. \quad (2.35)$$

A B visszacsatoló tag u_v visszacsatolt feszültsége az i_{ki} árammal arányos: $u_v = B_Z i_{ki}$.

A B visszacsatoló tag erősítő impedanciája:

$$B_Z = \frac{u_v}{i_{ki}}. \quad (2.36)$$

A visszacsatolt rendszer célszerű hurokerősítése:

$$H = A_Y B_Z. \quad (2.37)$$

A bemenet soros kapcsolása miatt csak feszültséggenerátor lehet a meghajtás, tehát mindazon erősítésjellemzőkre *hatástalan* a visszacsatolás, amelyekben az i_{be} bemeneti áram szerepel. Ilyen erősítésjellemző az áramerősítés:

$$A'_i = \frac{i_{ki}}{i_{be}} = A_i, \quad (2.38)$$

és az erősítő impedancia:

$$A'_Z = \frac{u_{ki}}{i_{be}} = A_Z. \quad (2.39)$$

A feszültségerősítés változása a visszacsatolás hatására:

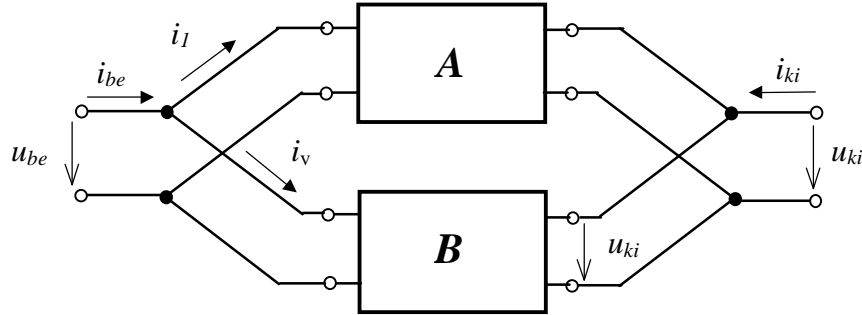
$$A'_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}} = \frac{u_{ki}}{u_1 + u_v} = \frac{u_{ki}}{u_1 + A_Y B_Z u_1} = \frac{u_{ki}}{u_1 (1 + A_Y B_Z)} = \frac{A_u}{1 + A_Y B_Z}. \quad (2.40)$$

Az erősítő admittancia változása a visszacsatolás hatására:

$$A'_Y = \frac{i_{ki}}{u_{be}} = \frac{i_{ki}}{u_1 + u_v} = \frac{i_{ki}}{u_1 + A_Y B_Z u_1} = \frac{A_Y}{1 + A_Y B_Z}. \quad (2.41)$$

c) Párhuzamos feszültség visszacsatolás — kimeneti feszültséggel arányos áram visszacsatolás

Párhuzamos feszültség visszacsatolás esetén a kimeneti feszültséggel arányos áramot kell a bemenetre visszacsatolni. A B visszacsatoló tag bemenetére az u_{ki} kimeneti feszültséget kell kapcsolni, ez a kimeneti oldalon párhuzamos kapcsolást jelent. A visszacsatolt jel áram, az áramokat csomóponton lehet összegezni, így a bemeneten párhuzamos kapcsolást kell kialakítani.

2.9. ábra. A párhuzamos feszültség visszacsatolás tömbvázlata.

A bemeneti oldalon a csomópontra felírható egyenlet:

$$i_{be} = i_l + i_v. \quad (2.42)$$

Az A erősítő kimeneti feszültsége az i_l árammal arányos: $u_{ki} = A_z i_l$.

Az A erősítő erősítőimpedanciája:

$$A_z = \frac{u_{ki}}{i_l}. \quad (2.43)$$

A B visszacsatoló tag visszacsatolt árama a kimeneti feszültséggel arányos: $i_v = B_Y u_{ki}$.

A B visszacsatoló tag erősítő admittanciája:

$$B_Y = \frac{i_v}{u_{ki}}. \quad (2.44)$$

A visszacsatolt rendszer célszerű hurokerősítése:

$$H = A_z B_Y. \quad (2.45)$$

A bemeneti áramkülönbség képzés miatt a meghajtó generátor csak áramgenerátor lehet, így mindazon erősítésjellemzőkre *hatástalan* a visszacsatolás, amelyekben az u_{be} bemeneti feszültség szerepel. (A párhuzamos visszacsatolás nem befolyásolja az erősítő bemeneti feszültségét: $u_l = u_{be}$.) Ilyen erősítésjellemző a feszültségerősítés és az erősítő admittancia:

$$A'_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}} = A_u, \quad (2.46)$$

$$A'_Y = \frac{i_{ki}}{u_{be}} = A_Y. \quad (2.47)$$

A visszacsatolás hatására megváltozik az áramerősítés:

$$A'_i = \frac{i_{ki}}{i_{be}} = \frac{i_{ki}}{i_l + i_v} = \frac{i_{ki}}{i_l + A_z B_Y i_l} = \frac{i_{ki}}{i_l (1 + A_z B_Y)} = \frac{A_i}{1 + A_z B_Y}, \quad (2.48)$$

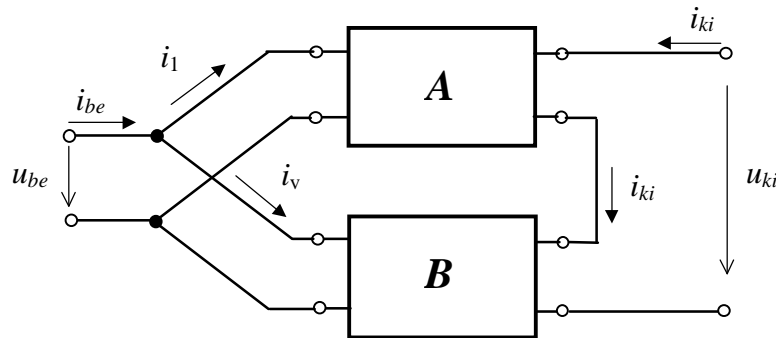
és az erősítő impedancia is:

$$A'_Z = \frac{u_{ki}}{i_{be}} = \frac{u_{ki}}{i_l + i_v} = \frac{u_{ki}}{i_l (1 + A_z B_Y)} = \frac{A_Z}{1 + A_z B_Y}. \quad (2.49)$$

d) Párhuzamos áram visszacsatolás — kimeneti árammal arányos áram visszacsatolás

Az áramvisszacsatolás miatt a kimeneten soros kapcsolást kell megvalósítani, a visszacsatolt jel áram, így a bemeneti oldalon áramokat kell összegezni a párhuzamos kapcsolással.

2.10. ábra. A párhuzamos áram visszacsatolás tömbvázlata.

Az A erősítő kimeneti árama az i_1 árammal arányos: $i_{ki} = A_i i_1$.

Az A erősítő áramerősítése:

$$A_i = \frac{i_{ki}}{i_1}. \quad (2.50)$$

A B visszacsatoló tag kimenetén az i_v visszacsatolt áram az i_{ki} kimeneti árammal arányos: $i_v = B_i i_{ki}$.

A B visszacsatoló tag áramerősítése:

$$B_i = \frac{i_v}{i_{ki}}. \quad (2.51)$$

A visszacsatolt rendszer célszerű hurokerősítése:

$$H = A_i B_i. \quad (2.52)$$

A bemeneti áramkülönbség képzés miatt a meghajtó generátor csak áramgenerátor lehet, így mindazon erősítésjellemzőkre *hatástalan* a visszacsatolás, amelyekben az u_{be} bemeneti feszültség szerepel. Nem változik a visszacsatolás hatására a feszültségerősítés:

$$A'_u = \frac{u_{ki}}{u_{be}} = A_u, \quad (2.53)$$

és az erősítő admittancia:

$$A'_y = \frac{i_{ki}}{u_{be}} = A_y. \quad (2.54)$$

A visszacsatolás hatására megváltozik az áramerősítés:

$$A'_i = \frac{i_{ki}}{i_{be}} = \frac{i_{ki}}{i_1 + i_v} = \frac{i_{ki}}{i_1 + A_i B_i i_1} = \frac{i_{ki}}{i_1 (1 + A_i B_i)} = \frac{A_i}{1 + A_i B_i}, \quad (2.55)$$

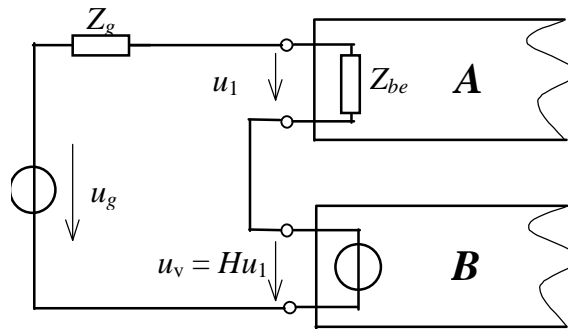
valamint az erősítő impedancia is:

$$A'_z = \frac{u_{ki}}{i_{be}} = \frac{u_{ki}}{i_1 + i_v} = \frac{u_{ki}}{i_1 (1 + A_i B_i)} = \frac{A_z}{1 + A_i B_i}. \quad (2.56)$$

2.1.2.1. A visszacsatolt erősítő bemeneti impedanciája

A visszacsatolás minden típusa megváltoztatja a visszacsatolt rendszer eredő bemeneti impedanciáját.

a) A bemeneti impedancia meghatározása soros visszacsatolásnál

2.11. ábra. Helyettesítő kép a soros visszacsatolások bemeneti impedanciájának meghatározásához.

A visszacsatolt rendszer eredő bemeneti impedanciája:

$$Z'_{be} = \frac{u_{be}}{i_{be}}. \quad (2.57)$$

A bemeneti feszültség: $u_{be} = u_1 + u_v$.

A B erősítő aktív kimenetét feszültséggenerátor modellezi, amelynek feszültsége $u_v = H u_1$, ahol H a visszacsatolt rendszer célszerű hurokerősítése. A bemeneti feszültség $u_{be} = u_1(1 + H)$ alakban is kifejezhető:

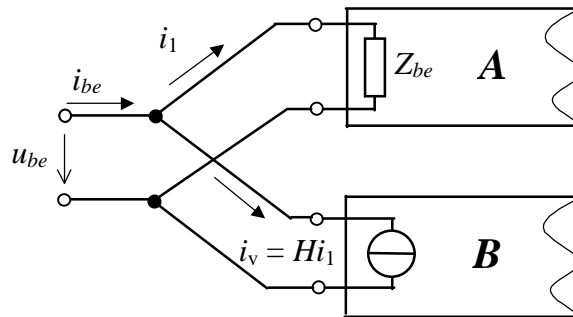
$$Z'_{be} = \frac{u_{be}}{i_{be}} = \frac{u_1(1 + H)}{i_{be}}. \quad (2.58)$$

A visszacsatolatlan rendszer bemeneti impedanciája: $Z_{be} = \frac{u_1}{i_{be}}$, így a visszacsatolt rendszer eredő bemeneti impedanciája:

$$Z'_{be} = Z_{be}(1 + H) \quad (2.59)$$

összefüggés szerint változik.

b) A bemeneti impedancia meghatározása párhuzamos visszacsatolásnál

2.12. ábra. Helyettesítő kép a párhuzamos visszacsatolások bemeneti impedanciájának meghatározásához.

A visszacsatolt rendszer eredő bemeneti impedanciája:

$$Z'_{be} = \frac{u_{be}}{i_{be}}. \quad (2.60)$$

A bemeneti áram: $i_{be} = i_1 + i_v$.

A B erősítő aktív kimenetét áramgenerátor modellezi, amelynek árama: $i_v = Hi_1$, ahol H a visszacsatolt rendszer célszerű hurokerősítése. A bemeneti áram $i_{be} = i_1(1 + H)$ alakban is kifejezhető:

$$Z'_{be} = \frac{u_{be}}{i_{be}} = \frac{u_{be}}{i_1 + i_v} = \frac{u_{be}}{i_1(1 + H)}. \quad (2.61)$$

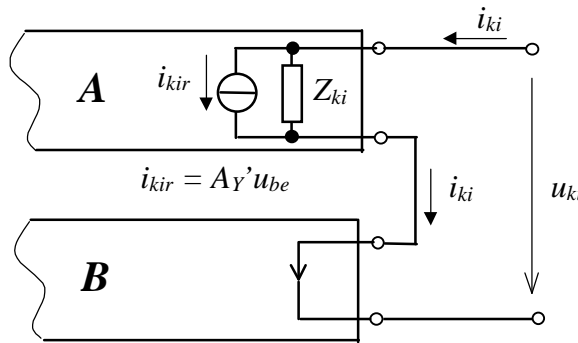
A visszacsatolatlan rendszer bemeneti impedanciája: $Z_{be} = \frac{u_{be}}{i_1}$, így a visszacsatolt rendszer eredő bemeneti impedanciája:

$$Z'_{be} = \frac{Z_{be}}{1 + H}. \quad (2.62)$$

2.1.2.2. A visszacsatolt erősítő kimeneti impedanciája

A visszacsatolás minden típusa megváltoztatja a visszacsatolt rendszer eredő kimeneti impedanciáját.

a) A kimeneti impedancia meghatározása áram visszacsatolásnál

2.13. ábra. Helyettesítő kép az áram visszacsatolások kimeneti impedanciájának meghatározásához.

Áramvisszacsatoláskor a kimeneti áram átfolyik a visszacsatoló tag bemenetén, így ideális esetben a visszacsatoló tag bemeneti impedanciája rövidzárral helyettesíthető.

A visszacsatolt rendszer eredő kimeneti impedanciája:

$$Z'_{ki} = -\frac{u_{kiü}}{i_{kir}}. \quad (2.63)$$

A kimeneti rövidzárási áram kifejezhető a rendszer rövidzárási erősítő admittanciája és a bemeneti feszültség felhasználásával:

$$i_{kir} = A'_{Yr} u_{be}. \quad (2.64)$$

A visszacsatolt rendszer eredő erősítő admittanciája kifejezhető a visszacsatolatlan rendszer erősítő admittanciája és a visszacsatolás célszerű hurokerősítése felhasználásával:

$$A'_{Yr} = \frac{A_{Yr}}{1 + H_r}, \quad (2.65)$$

ahol H_r a rövidzárási célszerű hurokerősítés, így a rövidzárási áram az

$$i_{kir} = \frac{A_{Yr}}{1 + H_r} u_{be} \quad (2.66)$$

alakban is felírható.

Az üresjárási feszültség kifejezhető az

$$u_{kiü} = -A_{Yr} u_{be} Z_{ki} \quad (2.67)$$

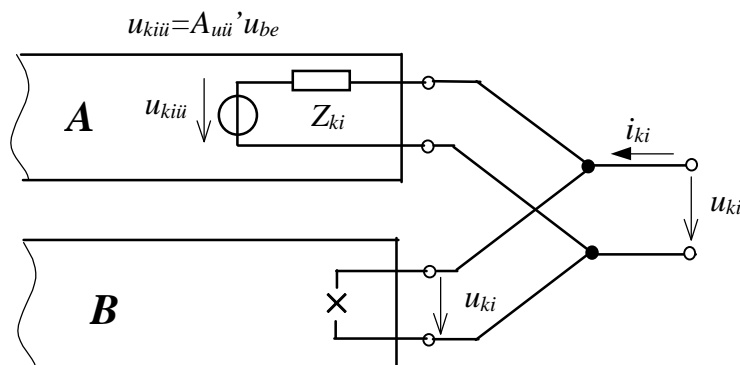
alakban, ahol a visszacsatolatlan erősítőjellemezőkkel kell számolni, mert az áram-visszacsatolás üresjárásban hatástalan.

A visszacsatolt rendszer eredő kimeneti impedanciája a 2.66 és a 2.64 összefüggések felhasználásával:

$$Z'_{ki} = -\frac{A_{Yr} u_{be} Z_{ki}}{1 + H_r} = Z_{ki} (1 + H_r), \quad (2.68)$$

tehát áramvisszacsatolás esetén a visszacsatolt rendszer eredő kimeneti impedanciája a rövidzárási hurokerősítés mértékében nagyobb, mint a visszacsatolatlan erősítő kimeneti impedanciája.

b) A kimeneti impedancia meghatározása feszültség visszacsatolásnál

2.14. ábra. Helyettesítő kép a feszültség visszacsatolások kimeneti impedanciájának meghatározásához.

Feszültség visszacsatoláskor a kimeneti feszültség kerül a visszacsatoló tag bemenetére. Ideális esetben a visszacsatoló tag nem terheli az erősítőt, így a bemeneti impedanciája végtelen nagynak tekinthető, szakadással helyettesíthető.

A visszacsatolt rendszer eredő kimeneti impedanciája:

$$Z'_{ki} = -\frac{u_{kiü}}{i_{ki}}. \quad (2.69)$$

A visszacsatolt rendszer üresjárási feszültsége:

$$u_{kiü} = A'_{uü} u_{be}. \quad (2.70)$$

A visszacsatolt rendszer eredő feszültségerősítése kifejezhető a visszacsatolatlan rendszer feszültségerősítése és a visszacsatolás célszerű üresjárási hurokerősítése felhasználásával:

$$A'_{uü} = \frac{A_{uü}}{1 + H_{ü}}, \quad (2.71)$$

ezért az üresjárási feszültség az

$$u_{kii} = \frac{A_{uii}}{1 + H_{ii}} u_{be} \quad (2.72)$$

alakban is felírható.

Feszültség visszacsatolás esetén a rövidzárási áramra hatástalan a visszacsatolás, ezért a visszacsatolatlan rendszer jellemzőinek alkalmazásával a rövidzárási kimeneti áram

$$i_{kir} = -\frac{A_{uii} u_{be}}{Z_{ki}} \quad (2.73)$$

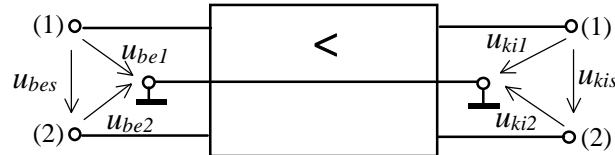
alakú. A visszacsatolt rendszer eredő kimeneti impedanciája a 2.72 és a 2.73 összefüggések felhasználásával:

$$Z'_{ki} = -\frac{\frac{A_{uii}}{1 + H_{ii}} u_{be}}{-\frac{A_{uii} u_{be}}{Z_{ki}}} = \frac{Z_{ki}}{1 + H_{ii}}, \quad (2.74)$$

tehát feszültségvisszacsatolás esetén a visszacsatolt rendszer eredő kimeneti impedanciája az üresjárási hurokerősítés mértékében kisebb, mint a visszacsatolatlan erősítő kimeneti impedanciája.

2.2. SZIMMETRIKUS ERŐSÍTŐK

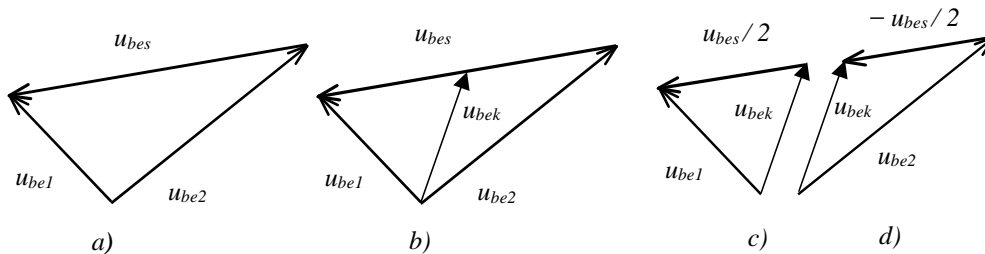
Ha a jelforrás és a terhelés egyik pontja sem földelhető, akkor olyan erősítő alkalmazható, amely négy kivezetéssel rendelkezik. A kivezetéseknek a földponthoz képest szimmetrikus elektromos jellemzőjük van. Ezt az erősítőt szimmetrikus erősítőnek nevezik.

2.15. ábra. A szimmetrikus erősítő tömbvázlata.

A szimmetrikus erősítők vezérlése általában feszültséggenerátoros, és a kimenetük is feszültséggenerátorosnak tekinthető. A szimmetrikus erősítő blokkvázlata látható a 2.15. ábrán. Az (1)-es bemenet a földhöz képest u_{be1} , a (2)-es bemenet a földhöz képest u_{be2} feszültségű. Hasonlóan értelmezhetők az u_{ki1} és az u_{ki2} kimeneti feszültségek is.

A bemenetekre kapcsolt szinuszos feszültségek nagyságra és fázishelyzetre különbözőek lehetnek. A 2.16. ábra szerint ezek a bemeneti feszültségek felbontók szimmetrikus és közös összetevőkre.

2.16. ábra. A szimmetrikus erősítő bemeneti feszültség-összetevői.

A bemenetek között mérhető feszültség az u_{bes} szimmetrikus bemeneti feszültség (2.16.a) ábra):

$$u_{bes} = u_{be1} - u_{be2}. \quad (2.75)$$

Az u_{be1} és u_{be2} bemeneti feszültségek a 2.16.c) és d) ábra szerint az u_{bek} közös összetevő felhasználásával:

$$u_{be1} = \frac{u_{bes}}{2} + u_{bek} \quad \text{és} \quad (2.76)$$

$$u_{be2} = -\frac{u_{bes}}{2} + u_{bek}. \quad (2.77)$$

Ezek alapján az u_{bek} közös összetevő megadható az:

$$u_{bek} = \frac{u_{be1} + u_{be2}}{2} \quad (2.78)$$

alakban.

A szimmetrikus erősítő kimeneti feszültségei is felbonthatók szimmetrikus és közös összetevőkre. A szimmetrikus kimeneti feszültség:

$$u_{kis} = u_{ki1} - u_{ki2}. \quad (2.79)$$

A közös kimeneti feszültség:

$$u_{kik} = \frac{u_{ki1} + u_{ki2}}{2}. \quad (2.80)$$

Lineáris erősítőt feltételezve a kimeneti és a bemeneti feszültségek között a feszültségerősítés az arányossági tényező. Az erősítő mind a szimmetrikus, mind a közös bemeneti feszültségeket erősíti, ezért a szuperpozíció elvét figyelembe véve a kimeneti feszültségek szimmetrikus és közös összetevői

$$u_{kis} = A_{uss}u_{bes} + A_{usk}u_{bek} \quad \text{és} \quad (2.81)$$

$$u_{kik} = A_{uks}u_{bes} + A_{ukk}u_{bek} \quad (2.82)$$

alakúak, ahol az A_{uss} és az A_{uks} az $u_{bek} = 0$ feltétellel jellemezhető szimmetrikus vezérlés esetén határozzák meg a kimeneti feszültség összetevőket:

$$A_{uss} = \frac{u_{kis}}{u_{bes}}, \quad \text{ha} \quad u_{bek} = 0, \quad (2.83)$$

$$A_{uks} = \frac{u_{kik}}{u_{bes}}, \quad \text{ha} \quad u_{bek} = 0. \quad (2.84)$$

Az A_{usk} és az A_{ukk} az $u_{bes} = 0$ feltétellel jellemezhető közös vezérlés esetén határozzák meg a kimeneti feszültség összetevőket:

$$A_{usk} = \frac{u_{kis}}{u_{bek}}, \quad \text{ha} \quad u_{bes} = 0 \quad (2.85)$$

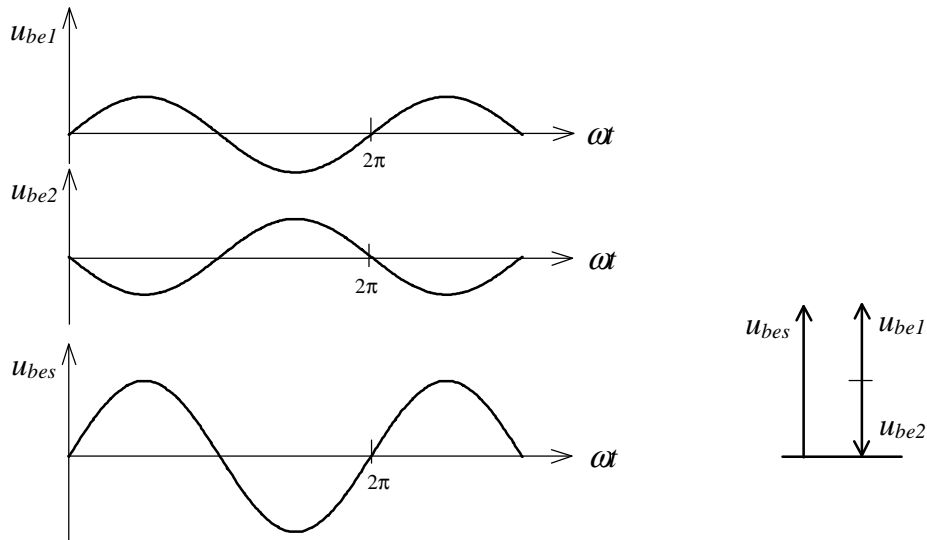
$$A_{ukk} = \frac{u_{kik}}{u_{bek}}, \quad \text{ha} \quad u_{bes} = 0. \quad (2.86)$$

A szimmetrikus erősítők vezérlési módjai:

a) Szimmetrikus vezérlés: az erősítő két bemenetét azonos nagyságú, de ellentétes fázishelyzetű feszültségek vezérlik (2.17. ábra),

$$u_{be1} = -u_{be2} = \frac{u_{bes}}{2}. \quad (2.87)$$

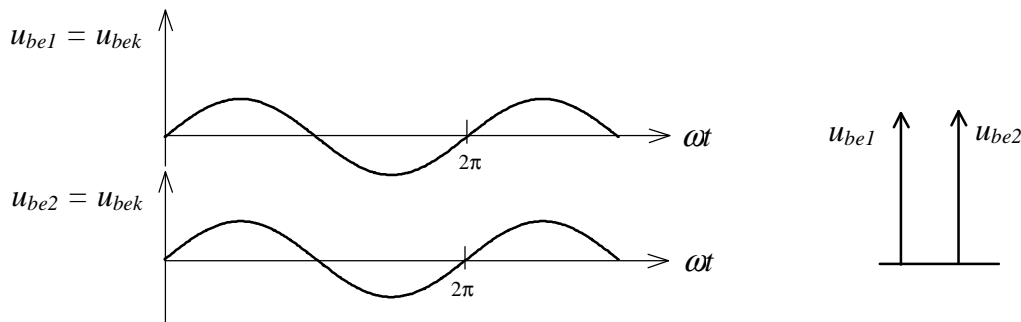

2.17. ábra. A szimmetrikus erősítő bemeneti feszültségei szimmetrikus vezérlés esetén.

- b) Közös vezérlés:** az erősítő két bemenetét azonos nagyságú és azonos fázis-helyzetű feszültségek vezérlik (2.18. ábra). Ekkor a két bemenet között nem mérhető feszültség:

$$u_{be1} = u_{be2} = u_{bek} \quad (2.88)$$

2.18. ábra. A szimmetrikus erősítő bemeneti feszültségei közös vezérlés esetén.

A szimmetrikus erősítők közös vezérlése nem üzemszerű működése az erősítőnek, ilyen jel általában valamilyen nem kívánt hatás (pl. zajfeszültség) következtében kerül az erősítő bemenetére.

- c) Általános vezérlés:** a szimmetrikus és a közös vezérlés szuperpozíciója.
d) Aszimmetrikus vezérlés: a szimmetrikus erősítő egyik bemeneti pontja vezérelt, a másik bemenetének feszültsége nulla,

$$u_{be1} = u_{be}, \quad \text{ha} \quad u_{be2} = 0 \quad (2.89)$$

Az erősítőt vezérlő jel ebben az esetben is a két bemenet között mérhető feszültség:

$$u_{bes} = u_{be1} - u_{be2} = u_{be1}. \quad (2.90)$$

Általános követelmény a szimmetrikus erősítővel szemben, hogy csak a földeletlen bemeneti pontok közé jutó feszültséget, tehát a szimmetrikus feszültséget erősítse, a közös feszültség összetevőre vonatkozó erősítése elhanyagolható legyen. Ennek a követelménynek a teljesülését jellemzi a *közös feszültség elnyomási tényező* és a *diszkriminációs tényező*.

A közös feszültség elnyomási tényező:

$$E_{ku} = \frac{A_{us}}{A_{uk}}. \quad (2.91)$$

A diszkriminációs tényező:

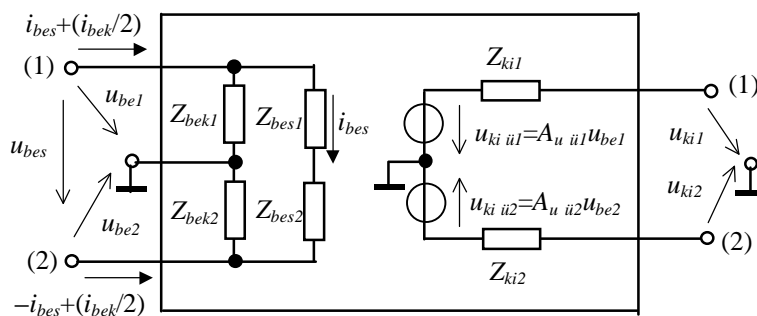
$$D_u = \frac{A_{us}}{A_{uk}}. \quad (2.92)$$

A katalógusokban a közös feszültség elnyomási tényezőt a **CMRR** (**Common Mode Rejection Ratio**) jellel jelölik.

2.2.1. A szimmetrikus erősítők bemeneti és kimeneti impedanciái

A szimmetrikus erősítők üzemi jellemzőinek meghatározására az 1.2. fejezetben megadott definíciók alkalmazhatók.

A szimmetrikus erősítők bemenete passzív áramköri elemekkel helyettesíthető. Az (1) és a (2) jelű bemenetek között a Z_{bes1} és a Z_{bes2} szimmetrikus impedancia, az egyes bemeneti pontok és a föld között a Z_{bek1} és a Z_{bek2} közös impedancia definiálható (2.19. ábra).

2.19. ábra. A szimmetrikus erősítő helyettesítő kapcsolása.

A szimmetrikus bemeneti impedancia az egyik bemenetre:

$$Z_{bes1} = \frac{u_{bes}}{i_{bes}}. \quad (2.93)$$

A közös bemeneti impedancia az egyik bemenet és a föld között:

$$Z_{bek1} = \frac{u_{bek}}{\frac{i_{bek}}{2}}. \quad (2.94)$$

Szimmetrikus vezérlés esetén az (1) és (2) bemenetek között definiálható Z_{bes} szimmetrikus bemeneti impedancia a szimmetrikus és a közös impedanciák eredője:

$$Z_{bes} = (Z_{bes1} + Z_{bes2}) \times (Z_{bek1} + Z_{bek2}) \quad (2.95)$$

A gyakorlatban megvalósított kapcsolásokban általában a közös impedancia nagyságrenddel nagyobb a szimmetrikus impedanciánál, valamint feltételezve, hogy a szimmetrikus impedancia összetevők egyformák, ezért:

$$Z_{bes} \cong 2Z_{bes1} \cong 2Z_{bes2}. \quad (2.96)$$

Közös vezérlés esetén a közös bemeneti impedancia a

$$Z_{bek} = \frac{Z_{bek1}}{2} = \frac{Z_{bek2}}{2} \quad (2.97)$$

összefüggéssel határozható meg, feltételezve, hogy a közös impedancia összetevők egyformák.

A szimmetrikus erősítő kimenete két feszültségforrással helyettesíthető, mivel csak két aktív elem (pl. két tranzisztor) alkalmazásával valósítható meg az erősítő kapcsolás. Az (1)-es bemenet földhöz viszonyított feszültségváltozása az (1)-es kimenetet vezérli, míg a (2)-es kimenet feszültsége a (2)-es bemenet feszültségével arányos. A kimeneti feszültségek üresjárásra vonatkozó összefüggése:

$$u_{ki\ \ddot{u}1} = A_{u\ \ddot{u}1} u_{be1}, \quad (2.98)$$

$$u_{ki\ \ddot{u}2} = A_{u\ \ddot{u}2} u_{be2}. \quad (2.99)$$

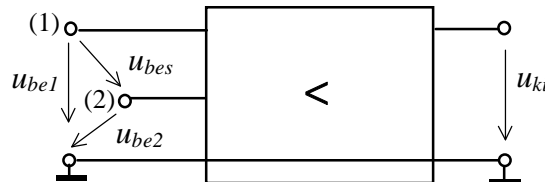
A kimeneti impedanciák:

$$Z_{ki1} = -\frac{u_{ki\ \ddot{u}1}}{i_{ki\ r1}}, \quad (2.100)$$

$$Z_{ki2} = -\frac{u_{ki\ \ddot{u}2}}{i_{ki\ r2}}. \quad (2.101)$$

2.3. Szimmetrikus bemenetű, aszimmetrikus kimenetű erősítők

A szimmetrikus bemenetű és aszimmetrikus kimenetű erősítőknek két földeletlen és egy földelt bemeneti kapcsa van, míg a kimeneti kapcsok közül az egyik földelt (2.20. ábra).

2.20. ábra. A szimmetrikus bemenetű és aszimmetrikus kimenetű erősítő tömbvázlata.

A bemeneti feszültség összetevői:

- az $u_{bes} = u_{be1} - u_{be2}$ szimmetrikus bemeneti feszültség
- az $u_{bek} = \frac{u_{be1} + u_{be2}}{2}$ közös bemeneti feszültség.

A kimeneti feszültség:

$$u_{kis} = A_{us}u_{bes} + A_{uk}u_{bek} \quad (2.102)$$

alakú. Kíváncsatos lenne, hogy az erősítő csak a földeletlen bemeneti kapcsok közötti feszültséget, a szimmetrikus feszültséget erősítse, míg a közös jelre az erősítés elhanyagolható legyen. Ennek jellemzője a közös feszültség elnyomási tényező:

$$E_{ku} = \frac{A_{us}}{A_{uk}}. \quad (2.103)$$

A szimmetrikus bemenetű és aszimmetrikus kimenetű erősítő vezérlési lehetőségei:

- szimmetrikus vezérlés,
- közös vezérlés,
- aszimmetrikus vezérlés.

Aszimmetrikus vezérlés esetén a kimeneti feszültség lényegében a szimmetrikus bemeneti feszültséggel arányos:

$$u_{ki} \cong A_{us}u_{bes}, \quad (2.104)$$

a kimeneti feszültség fázishelyezete a bemeneti feszültséghez képest attól függ, hogy melyik bemenet földelt. Ezért a bemeneti kapcsok szokásos jelölése:

- + *neminvertáló bemenet*: a bemeneti és a kimeneti feszültség fázishelyezete azonos,
- *invertáló bemenet*: a bemeneti és a kimeneti feszültség fázishelyezete ellentétes.

Tartalomjegyzék

1. Analóg jelek erősítésének alapfogalmai	1
1.1. Az erősítők osztályozása	1
1.2. Erősítőjellemzők	1
1.2.1. Az erősítők transzfer karakterisztikája	4
2. Lineáris erősítők	6
2.1. Aszimmetrikus erősítők	6
2.1.1. Az erősítők visszacsatolása	9
2.1.1.1. A visszacsatolt erősítő eredő erősítésének meghatározása	9
2.1.2. A visszacsatolás alaptípusai	11
2.1.2.1. A visszacsatolt erősítő bemeneti impedanciája	17
2.1.2.2. A visszacsatolt erősítő kimeneti impedanciája	19
2.2. Szimmetrikus erősítők	22
2.2.1. A szimmetrikus erősítők bemeneti és kimeneti impedanciái	25
2.3. Szimmetrikus bemenetű, aszimmetrikus kimenetű erősítők	27